

LES
AVENTURES
D'ULISSES

Carles Riba

**Il·lustracions de
Dani Torrent**

Caligraf

Les aventures d'Ulisses

Carles Riba

Edicions Cal·lígraf
Figueres, 2019

Primera edició
— novembre 2019

La publicació d'aquesta
obra ha rebut el suport
de la Diputació de Girona

Diputació de Girona

Publicació

Edicions Cal·lígraf, SL
Monturiol, 2, 1er 1a
17600 Figueres
Tel. (0034) 615 261 764
www.edicionscalligraf.com
info@edicionscalligraf.com

Disseny i maquetació

Jaime Vicente

Correcció

Joan Riba Romeva

ISBN

978-84-120782-6-8

Dipòsit legal

GI 1697-2019

© del text

Hereus de Carles
Riba i Bracons

© de les il·lustracions

Dani Torrent Riba

© d'aquesta edició

Edicions Cal·lígraf, SL

*Queda rigorosament prohibida,
sense l'autorització per escrit
dels titulars del copyright,
la reproducció parcial o total
d'aquesta obra per qualsevol
mitjà o procediment,
incloent-hi la reprografia
i el tractament informàtic.
Les infraccions d'aquests drets
es troben sotmeses
a les sancions establertes
a les lleis.*

LES AVENTURES D'ULISSES

Carles Riba

Il·lustracions de
Dani Torrent

Calligraf

TAULA

9	39	65
Nota de l'editor	L'illa de Calipso	Partença d'Ulisses
13	42	d'entre els feacis
Ulisses a Troia	El vel d'Ino	66
16	45	La disfressa d'Ulisses
La partença de Troia	L'encontre	69
18	amb Nausica	El captaire
L'aventura	49	i el porquerol
de Polifem	L'acolliment	73
22	dels feacis	Pare i fill
El sac dels vents	53	77
25	La tela	El captaire al palau
Circe, la fetillera	de Penèlope	81
28	55	La baralla dels
El país	L'hoste	dos captaires
de les Ombres	de Telèmac	83
33	58	La cicatriu
Les sirenes	L'assemblea	87
35	dels itaquesos	La prova de l'arc
Escil·la i Caribdis	61	93
36	El viatge	La joia
Les vaques del Sol	de Telèmac	de Penèlope

NOTA DE L'EDITOR

UN any després de publicar la primera versió de la traducció de l'*Odissea* en vers, l'any 1920 Carles Riba en va escriure una síntesi que va titular *Les aventures d'Ulisses, tretes dels poemes homèrics*. Malauradament, aquesta obra no va veure mai la llum, perquè l'editorial que li havia fet l'encàrrec, Muntañola, el 1921 va patir una forta crisi econòmica que la va portar a fer fallida entre els anys 1922 i 1923. L'Editorial Muntañola, que estava especialitzada en publicacions infantils i juvenils i en llibres d'entreteniment instructius, tenia la particularitat que de cada obra en feia una edició en català al costat de la castellana, i Carles Riba hi va fer força col·laboracions en els seus anys de joventut. A causa de la crisi que hem comentat, l'Editorial Muntañola només va publicar la versió castellana de *Les aventures d'Ulisses* l'any 1922, traduïda de l'original català de Carles Riba per Joan Laguia Llitas, periodista i escriptor, home de confiança de l'editorial, el qual participava en els cercles literaris i culturals de l'època. Per vicissituds de la història, Laguia va ser dirigent dels Sindicats Lliures en els anys del pistolisme i sembla que va morir a Madrid durant la Guerra Civil.

Aquesta edició que ara us presentem correspon al manuscrit original guardat i digitalitzat per la Càtedra Màrius Torres, en el qual falten unes quantes pàgines situades just abans de la part final, com ja indicava l'edició que Proa va fer per primer cop de *Les aventures d'Ulisses* l'any 1986, les quals va restituir amb un text redactat de nou a partir de la versió castellana de Joan Laguia i de la traducció de l'*Odissea* de Carles Riba. En la nostra edició, tenint en compte que Joan Laguia ja havia

ULISSES

traduït diverses obres de Carles Riba per a l'Editorial Muntañola, que tenia amb ell un tracte directe i que feia unes traduccions molt fidels i molt literals, hem optat per restituir aquestes pàgines amb la retraducció estricta al català de la versió castellana de Lagua. Volem agrair a Jeroni Rubió la seva col·laboració en aquesta retraducció. Les pàgines restituïdes, de la 90 a la 93, les hem marcat amb cursiva, perquè siguin fàcilment identificables.

Pel que fa als aspectes lingüístics, hi hem fet unes intervencions mínimes, tenint en compte que han passat gairebé cent anys des de la redacció del text original: hem actualitzat les grafies dels adverbis *darrera* i *enrera* per *darrere* i *enrere*, hem canviat les formes plenes del pronom feble *ne* per la forma reforçada *en* en expressions com *ne puguin*, *ne feren*, que han passat a ser *en puguin* i *en feren*, i hem regularitzat la forma *segut* per *assegut*, totes dues formes ja presents en el text original, amb un gran predomini, però, de *assegut*; també hem actualitzat les transcripcions dels noms grecs d'acord amb els criteris actuals, com ara *Apol·ló* per *Apol·lo* o *Aliterses* per *Haliterses*, hem adaptat l'ús de les majúscules i minúscules als usos actuals i hem esmenat algun petit detall de puntuació. D'altra banda, hem mantingut estrictament tots els termes del text original, encara que avui dia no siguin normatius, els quals estan tots recollits en el *Diccionari català-valencià-balear*, com ara *grota* (en lloc de *gruta*), *godai* (en lloc de *godall*) o *mendicaire* (en lloc de *captaire*).

ULISSES A TROIA

ULISSES havia rebut del seu pare Laertes, vivint aquest encara, el regne, que havia d'esdevenir cèlebre, d'Ítaca. Ítaca era una illa petita, de totes les gregues, la de més amunt cap a la banda de Ponent, aspriva i rica, sobretot en ramats de cabres. La senyoria d'Ulisses s'estenia a les illes dels voltants, Duliqui, Same i la boscosa Zacint, i més enllà fins a certs indrets del veí continent.

A Ítaca, l'heroi vivia, feliç i estimat dels seus sotmesos, amb la seva jove muller Penèlope i el seu filllet Telèmac. De sobte s'escamparen noves de guerra per tots els estats grecs. Paris, fill del rei de Troia Príam, havia raptat, abusant de l'hospitalitat rebuda, la muller de Menelau, rei d'Esparta, Helena, la dona més bella d'aquell temps. Venus havia ajudat el raptor, agraïda perquè aquest, en un concurs de bellesa, li havia concedit la poma de la primacia en rivalitat amb Minerva i Juno.

Els prínceps grecs formaren una lliga per venjar l'ofensa. Els hi obligava un jurament comú, prestat en altre temps, quan pretenent tots la mà d'Helena, convingueren, per evitar lluites, de respectar l'elecció que fes ella mateixa, i defensar-la a ella i el seu marit, contra qualsevol perill.

El mateix Ulisses ho havia aconsellat a Tindareu, pare d'Helena. Però ara li recava d'haver de deixar la seva ventura per un viatge llarg i perillós i una guerra contra un estat tan puixant com el dardànida de Troia.

Amb tot, no gosant faltar obertament a la seva paraula, i astut de mena com era, simulà una follia. Palamedes, l'ambaixador de la lliga aquea, havia arribat a Ítaca i demanava per Ulisses. L'hi assenyalaren que anava per la vora del mar llaurant a la sorra, amb una arada tirada per un cavall i un bou i sembrant sal en els solcs. Palamedes, malfiant-se'n,

ajagué l'infant Telèmac perquè hi ensopegués amb la rella, i per l'hàbil tomb que Ulisses donà al mantí, conegué que la follia del rei no era sinó una arteria astuta.

Ulisses hagué d'acompanyar els aqueus a Troia; i des d'aleshores no va haver-hi ni un guerrer més tenaç ni un conseller més prudent. Minerva, deessa de la saviesa i de la guerra, era sempre, oculta, al seu costat i el protegia; però no li estalviava cap fatiga. En els deu anys llargs de treballs, més d'una vegada els aqueus haurien aixecat el setge si Ulisses, baldament cosit de ferides, no els hagués encoratjat de nou.

A ell es degué, a la fi, l'estratagema del cavall de fusta. L'artífex Epeu el construí, tot buit, i dins la cavitat s'amagaren els guerrers grecs més valents. La resta de l'exèrcit va fer veure que es retirava, descoratjat; però les naus no passaren més enllà de l'illa de Tènedos. El cavall restà sobre la sorra, com una ofrena a Neptú. Els troians, mal aconsellats per un grec que es fingí desertor, l'entraren dins la ciutat, després d'aterrar un pany de la muralla per fer-li pas. Només n'havien fet part a Helena, que es mostrava penedida de la seva ceguesa; però de sobte, moguda per un déu propici als troians, començà a rondar el cavall, i el percutia i cridava cadascun dels guerrers pel seu nom, estrafent la veu de la seva dona. Tots es neguitejaven, per la llarga enyorança, però el prudent Ulisses, que era el cabdill de tots, els contenia. Només un, Ànticles, anava a fer un crit, i Ulisses li tapà la boca amb el puny.

En venir el moment, els grecs sortiren; el gros de l'exèrcit tornà del mar; i la descurosa ciutat fou passada a sang i foc.

Com tot es devia a la prudència d'Ulisses, fou anomenat, de preferència als altres aqueus, «el destructor de Troia».

LA PARTENÇA DE TROIA

EN deixar els grecs les ruïnes de Troia, els déus, que els maquinaven desventures, perquè no tots eren justos, feren néixer la discòrdia en llurs rengles i els dispersaren. Ulisses, amb la seva gent, fou empès pel vent fins a Ísmar, on vivien els cícons, i seguint el costum dels prínceps grecs, que feien la guerra pel guany, saquejà la ciutat i replegà un fort botí. Però els seus guerrers, en comptes d'anar-se'n de seguida, s'entretingueren banquetejant; i amb això donaren temps perquè vinguessin de l'interior més cícons, tan espessos com les fulles a la primavera. Els aqueus resistiren tot el dia; però a entrada de fosc no tingueren més remei que vinclar-se i fugir, després de perdre sis homes per nau. Ja amb rumb cap a Ítaca, tombaren el cap de Malea, i haurien arribat bons i sans a llur pàtria si el terrible mestral no els hagués endut més enllà de Citera. Nou dies erraren per la mar poblada de monstres, i el desè feren cap a un país desconegut. Saltaren a terra, poaren aigua i dinaren. Ulisses manà a tres companys que exploressin. I vet aquí que la gent d'aquella terra s'alimentava amb flor de lotus; i tothom que tastava aquella menja oblidava la seva pàtria. Els exploradors d'Ulisses, en lligar conversa i amistat amb els lotòfags o menjadors de lotus, tastaren, sense recel, la misteriosa flor, i ja no pensaren més en la tornada. Calgué que Ulisses se'ls endugués per força, sense fer cabal de llurs plors, fins a les naus, i donés ordre a tothom d'embarcar-se i obligués els remers a batre l'aigua de valent; perquè, si no, tota la seva tropa hauria romàs en aquella terra d'encís.

